

## Berachot Sources 52

### חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד ב

כיון דשקלת ליה לגרעינתי בצר ליה שיעוריה, יש לפרש בצר ליה שיעוריה דאורייתא ודלא כמ"ד [כ' ב'] והם דקדקו עד כזית, אלא דאפי' כזית הוי דאורייתא, ויש לפרש בצר ליה שיעוריה דרבנן דאלו מדאורייתא אינו חייב לברך אלא בכדי שביעה אלא דמדרבנן דקדקו וחייבו אפילו עד כזית ברכה כעין ברכה דשיעור דאורייתא, ומיהו נראה דבין להדין פירושא בין לפרושא קמא כל שאין בו כזית אינו חייב לבסוף ברכה כלל, חדא דהא אמרי' הכא כיון דבצר ליה שיעוריה לא מברכינן בסופיה, ומשמע דאפילו למה דדחינן ואוקימנן דבסופיה בריך בורא נפשות רבות קא מתמה רבי ירמיה, ואפילו תאמר דכיון דלרבי זירא קא מקשי לה למאי דס"ל בהא דרבי זירא קא בעי, כלומר למאי דסבירא לך דר' יוחנן בסופא בריך על העץ ועל פרי העץ כי שקלת ליה לגרעינתי בצר ליה שיעורא ולא אפשר לברוכי עליה ברכה כשל תורה אבל לעולם בורא נפשות מברכינן עליה, אפ"ה לאו סברא הוא שנשתנית ברכתו מחמת שיעורו שאין שנוי הברכות אלא בשנוי המין, אי נמי במין אחד בשנשתנית צורתו דהוה ליה כמין אחר כגון שנשתנה מחטה לקמח ומקמח לתבשיל או לפת אבל שתהא הברכה משתנה מרובי למיעוט הא לא אשכחן, ופת הבאה בכסנין דאמר רב הונא לקמן כל שאחרים קובעין עליה סעודה צריך לברך, כלומר שמברך לפניו המוציא ולאחריו ג' ברכות, וכי לא אכל אלא פחות מכאן אין מברך לפניו רק בורא מיני מזונות דאלמא הברכות משתנות בשנוי השיעורין, לא היא דפת הבאה בכסנין כי לא מברכינן עליה המוציא אפילו על אכילת כזית היינו משום דחשבינן ליה כמשתנה ממינו, ותדע לך שהרי בפת דעלמא מברכינן עליה המוציא בכזית ובפת הבאה בכסנין לא מברכינן אלא בורא מיני מזונות, אלא דכשקובע עליו סעודה עשאו כפת דעלמא ואפילו לא קבע סעודה עליו אלא שאוכל כדי קביעות אחרים ג"כ הרי הוא עושה אותו כפת דעלמא שאוכלין ממנה הרבה כדי שביעה והוה ליה לדידיה כמי שלא נשתנה ממינו,

### חדושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכינן

וכל היכא דטעון ברכה לפניו ואפילו פחות מכשעור, טעון ודאי ברכתו הראויה לו לכשיעור, שאין שנוי ברכות בשיעורין אלא כל שמברך מברך ברכתו הראויה לו, וכל שאינו מברך מחמת מיעוט שיעורו כגון פחות מכזית שאינו מברך בסוף, אינו מברך כלל, וכן הוא בירושלמי. והא דאמרין לקמן בפת הבאה בכסנין דכי קבע סעודתיה עלה מברך המוציא ושלש ברכות, וכי לא קבע סעודתיה עליה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה מעין שלש, הרי שכשהוא אוכל הרבה ממנו משתנית ברכתו. התם לאו משום רבוי שיעורו דהא באוכל ממנו כביצה שהוא בפת שיעור חייב בברכת המזון לדברי הכל, ואפילו הכי לא מיחייב בפת הבאה בכסנין, אלא דפת הבאה בכסנין אין דינו כפת אלא כמאכל הבא מחמשת המינין, שהכסנין שבו וענינו מוציאין אותו מתורת פת שאין דרך בני אדם בפת כזה, וכשאדם קובע סעודתו עליו הא אחשביה ושוויא פיתיה.

### רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ט

עיסה שנאפת בקרקע כמו שהערביים שוכני המדברות אופים הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות, ואם קבע מזונו עליה מברך המוציא, וכן עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכסנין ז אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות, ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא.

### כסף משנה הלכות ברכות פרק ג הלכה ט

וכן עיסה שלשה וכו'. שם (דף מ"ב) רב יהודה הוה עסיק לבריה בי רב יהודה בר חנינא אייתי לקמייהו פת הבאה בכסנין כי אתא שמעינהו דקא מברכי המוציא א"ל מאי ציצי דקא שמענא דילמא המוציא קא מברכיתו א"ל אין דתניא ר' מונא אומר משום ר' יהודה פת הבאה בכסנין מברך עליה המוציא ואמר שמואל הלכה כר' מונא א"ל אין הלכה איתמר ואסיקנא דאי קבע סעודתיה עילויה מברך המוציא ומפרש שם בגמרא שאע"פ שזה לא קבע סעודתיה עליו כיון שאכל שיעור שאחרים קובעים אכילתן בכך טעון ברכת המזון. ומפרש רבינו דפת הבאה בכסנין היינו עיסה שלשה בדבש וכו' או שעירב מיני תבלין וכו'. והיה נראה לומר דהיינו דוקא בשלא נתן מים אלא מעט אבל אם נתן מים הרבה אף על פי שנתן ג"כ שאר משקין כיון דמיעוטא נינהו בטלים הם לגבי מים ויש לאותה עיסה דין פת גמור לכל דבר והכי דייק לישניה שכתב שלשה בדבש דאם לא כן הל"ל עיסה שנתן לתוכה דבש וכו' אלא דמדכתב או שעירב בה מיני תבלין איכא למידק איפכא דהא תערובת תבלין דבר מועט הוא ואפ"ה מוציא מתורת לחם לענין המוציא ותדע דהא עיסה שנילושה במי פירות תנן דחייבת בחלה ואפ"ה אינו מברך עליה המוציא כל שלא קבע עליה הילכך ע"כ דלאו במידי דמיקרי לחם תליא מילתא אלא לא קבעו חכמים לברך המוציא ושלש ברכות אפי' בכזית אלא בלחם שדרך בני אדם לקבוע עליו דהיינו

עיסה שנילושה במים לבד בלי שום תערובות אבל כל שיש בה שום תערובות ממי פירות או מתבלין כיון שאין דרך בני אדם לקבוע סעודתן עליו לא חייבוהו לברך המוציא ושלש ברכות אא"כ אכל שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו והוא שיהיה טעם התערובות ניכר בעיסה דומיא דעירב בה מיני תבלין שטעמם ניכר בעיסה וזה נראה עיקר:

### רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן רח סעיף יז

שו"ע] שאם אכל דייסא. דוקא דייסא שאין בו שייכות בהמ"ז דאפי' קבע עלה אין מברך בהמ"ז. אבל פת הבא בכסנים דהוי לחם גמור אלא דבלא קבע לא חייבו חז"ל לברך בהמ"ז. דמה"ת בפת גמור ג"כ אין חיוב בבהמ"ז אא"כ אכל כדי שביעה ע' אבן העוזר סי' קס"ח בזה ברהמ"ז פוטרו כיון דבאמת הוא לחם וכ"כ בגנת וורדים חא"ח סנ"ג:

### רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קסח

סעיף ו

[שו"ע] ואם אכל ממנו שעור שאחרים. מהר"ם בן חביב בספרו תוס' יוה"כ דע"ט ע"ב בתוס' ד"ה מיני תרגימא וכו' כתב דהוא שיעור פרס שהוא שיעור סעודה לענין עירוב ג' או ד' ביצים ע' לקמן סי' שס"ח ס"ו וכ"כ בשו"ת פרח שושן סי' ד' ובגן המלך סי' ל"ו לא ס"ל כן:

**באבן העוזר** בד"ה נתברר מזה עוד. בסוף הדבור לכן מברך אחריו ג' ברכות והמוציא וזה ברור. עדיין אינו מספיק דאם נחליט דלחם גמור כיון דהוא שבע ממנו חייב בבהמ"ז מה"ת. א"כ אף בפת הבב"כ אמאי אינו מברך כה"ג בהמ"ז. הא הוא לחם גמור למצה ולחלה אע"כ צ"ל או דגם בלחם גמור מה שחייבה תורה ואכלת ושבעת היינו מה שאחרים רגילים לשבוע. או דצ"ל מה"ת יוצאים בברכה מעין ג' דאין מנין ברכות דאורייתא. ע' בב"י סי' י' ובמג"א שם א"כ בספק פת הבאה בכיסנין הוי רק ספק דרבנן ועיין:

סעיף ז

[מג"א ס"ק טז] לענין מצה ה"ה לענין. לק"מ דדוקא מה דלא הוי לחם כלל לענין המוציא כגון אורז לא הוי לחם לענין מצה אבל פת הבב"כ דבקבע עלה מברך המוציא הוי לחם גמור ויוצא ידי מצה וכדאיתא ברכות ל"ה. אח"כ ראיתי דזה נכלל בדברי אבן העוזר ד"ה **דהשתא**:

[שו"ע] שלכל אלו הדברים נותנים. ק' לי אמאי לא כ' דאכלם תוך הסעודה כההיא דלקמן סימן י"ג:

סעיף ח

[מג"א ס"ק כב] הנזכרים בס"ז טעונון ברכה. היינו מה דמקרי פת הבב"כ. למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל אנן דמספקא לן איזה שיטה עיקר ממילא מספק שמא זה לחם גמור אינו מברך תוך הסעודה:

סעיף יג

[מג"א ס"ק לא] ולכן כל זמן שיש בו. דבריו צ"ע דמפשט הש"ע ודבריו נראה דאין תולה כלל בתואר לחם וכו':

סעיף יז

[מג"א ס"ק מד] ש"מ דפת הנילוש בבצים. בפשוטו יש לדחות דכיון דקבע עליו מברך המוציא ובהמ"ז הוי לחם גמור. והוי בכלל פת ואין בו משום בשול נכרים:

### מגן אברהם סימן קסח ס"ק טז

(טז) (פמ"ג) (מחה"ש) שעירב בה דבש. ק' דהרמב"ם בעצמו פסק פ"ו מחמץ מצה שלשה במי פירות יוצא בה י"ח בפסח ובגמרא משמע קצת דאם מקרי לחם לענין מצה ה"ה לענין המוציא וכ"מ ברמב"ם פ"ו דין ז' ע"ש ובברכות דף ל"ז עמ"ש סי' קצ"ו, וע"ק דאם כן יאכל בפסח ולא יצטרך לברך ב"ה ולא משמע כן בסי' קפ"ח ואפשר לומר דהרמב"ם דוקא נקט כאן דבש שמן וחלב דמברך במ"מ דגם להרמב"ם אין יוצא בו י"ח בפסח דהוי מצה עשירה אבל בשאר מי פירות אה"נ דמברך המוציא וב"ה דלא מפקי להו מידי פת ולפ"ז יין הוי כדבש כמ"ש שם ועי"ל דהכא מיירי שאין בה מים כלל שכתב שלשה בדבש או שעירב בה תבלין ואפאה שלשה כולה בדבש אבל התם מיירי שיש בה מעט מים כמ"ש המ"מ שם וצ"ע על הרב"י ששינה ל' הרמב"ם פ"ה וכתב שעירב וכו' ודברי רמ"א עיקר:

## רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קסח סעיף ז

**מג"א ס"ק טז**] לענין מצה ה"ה לענין. לק"מ דדוקא מה דלא הוי לחם כלל לענין המוציא כגון אורז לא הוי לחם לענין מצה אבל פת הבב"כ דבקבע עליה מברך המוציא הוי לחם גמור ויוצא ידי מצה וכדאיתא ברכות ל"ה. אח"כ ראיתי דזה נכלל בדברי אבן העוזר ד"ה דהשתא:

## רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ט

עיסה שנאפת בקרקע כמו שהערביים שוכני המדברות אופים הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות, ואם קבע מזונו עליה מברך המוציא, וכן עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכסנין ז אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות, ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא.

## פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן קסח ס"ק יג

ובר"מ פרק ג' הלכה ט' מהלכות ברכות בכובא דארעא כתב קבע "מזונו" עליו, משמע לכאורה כל הסעודה מפת זה, לא עם בשר ודגים. ובכיסנין כתב [שם] קבע סעודה היינו עם בשר ודגים (בספר חמד משה שם כתב מ"מ משמע מזונו, ובאמת קאי על כובא "דארעא", ובכיסנין שינה וכתב סעודתו כי זה תואר לחם רק דלא רגילי אנשי לקבוע די בסעודה, וכובא אין בו תאר "לחם" כלל, והבן). אבל המחבר כתב בסעיף ט"ו ג"כ קבע סעודה:

## פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן קסח ס"ק יו

(ו) יש מפרשים פת כו'. עיין ט"ז. מה שמתרץ קושית הב"ח, כעין זה כתב הפרישה [דרישה סוף אות א]. והנה זה משום דמן התורה אין חייב בברכת המזון כי אם כדי שביעה ממש, היקילו בדרבנן. אבל לפי מה שכתב הלבוש בסימן קפ"ד סעיף ו' דכביצה מן התורה חייב (עיין מ"א סימן קפ"ד ס"ק י"א) צ"ע למה הקילו כאן בספק ובעינין שאחרים קובעים דהיינו ג' או ד' ביצים, כמו שכתב אליה רבה [ס"ק] י"ז בשם ספר אור חדש [נוסח ברכת המוציא בהגה], יע"ש. ומיהו המוציא דרבנן הוה, כבסימן קס"ז במ"א [אשל אברהם אות] זי"ן וט"ז [ס"ק] יו"ד. ועוד, אי נמי דין תורה מה לי המוציא או בורא מיני מזונות. אמר ההדיוט הכותב, יש לי בכאן הרהורי דברים והנני פורטם בעזה"י. דע דשלוש ברכות בלחם גמור מן התורה הוא, ויש להסתפק פת בכיסנין אם אכל כדי שביעה אי הוה מן התורה או מדרבנן, ונפקא מינה באם מסופק אם בירך או לאו. והנה פת לעקוכין עיין יו"ד [סימן] שכ"ט בש"ך אות ט' דיש אומרים עיסה במי פירות לאו לחם לחלה, הוא הדין לברכת המזון לאו לחם מקרי, ואין בשבע רק מדרבנן אטו לחם דין תורה, ובלא שבע לא גזרו. ולהמחבר שם [סעיף ט] הוה דין תורה. וטרוקנין להטור [קמט, א] סובר דמר בר רב אשי חולק ברכות ל"ח א', עיין ב"י כאן [שם ד"ה טרוקנין]. וכעכין הם פת גמור, רק שרגילין לכוס אותם לתענוג ואין רגילין לאכול כדי שביעה, משום הכי כל שלא קבע סעודה לא גזרו, הא כדי שביעה הוה מן התורה. וכן פת שממלאין צוקר ושקדים פת גמור הוה, באופן שכעכין ופת שממלאים כיסים אם כדי שביעה מן התורה חייב, ובספק חייב לברך כבסימן (קפ"ה) [קפד] [סעיף ד]. ופת הנילוש במי פירות, לרא"ש [ה"ק חלה סימן ג] ספק הוא, הואיל ואין חייב בחלה לאו לחם הוה. ואם מסופק הוה ספק ספיקא, שמא בירך ושמא הלכה כרא"ש, וספק ספיקא בדין תורה וספק אחד בדרבנן די, כמבואר ביו"ד [סימן] ק"י [דיני ספק ספיקא להש"ך אות טז] כהאי גוונא. וכובא דארעא ג"כ ספק הוא, ובחדושינו [ראש יוסף] ברכות ל"ח א' [ד"ה גמ'] ומ"ב א' [ד"ה כל] הערנו בזה. ובמ"א אות י"ו כתבנו דהוה מן התורה ושאני חלה, יע"ש

## חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף מב עמוד א

ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי ג' תכיפות הן תיכף לנטילת ידיים ברכה וכו', כלומר תיכף למים אחרונים ברכה ומכי נטל ידיו אסור לאכול, ואפילו בברכת המוציא דכיון שנטל ידיו לברכה קבל עליה לברוכי, ואי אמר הב ונברך ה"ה והוא הטעם, וכ"ש הוא דהא קביל עליה בפירוש לברוכי, והראב"ד ז"ל הביא ראיה על זה מדאמר להו [פסחים ק"ג ב'] רב יבא סבא לתלמידי דרב הכי אמר רב כיון דאמריתו הב ונברך איתסר לנו למשתי ולא נטר להו אי מברכים עליה ב"פ הגפן או לא, אלמא אסור למשתי אפילו בברכה קאמר, אבל הרב אלפסי ז"ל לא כתב כן במס' פסחים.

## שיטה מקובצת מסכת ברכות דף מב עמוד א

הרגיל בשמן. כלומר לסוך ידיו בשמן אחר אכילה כדי להעביר זוהמת האוכלין:  
שמן מעכבו. כלומר דכל היכא דלא סך מותר לו לאכול אבל בתר דסך אסור ואפילו בברכה לפניו עד לאחר שיברך ברכת המזון:

ר"ף

שלוש תכיפות הן וכו' תיכף לנטילת ידים ברכה. כלומר לאו לחיוביה שיברך לאלתר אלא הכי קאמר תיכף למים אחרונים ברכה ומכי נטל ידיו אסור לאכול ואפילו בברכת המוציא דכיון שנטל ידיו לברכה הא קביל עליה לברוכי ברכת המזון. הא כל היכא דליכא נטילת ידים שרי ואי משום נמלך סגי ליה בברכה שלפניו. והא דאמרינן בפסחים דאמר להו רב יבא סבא לתלמידי דרב משמיה דרב כיון דאמריתו הב לן ונברך איתסר לכו למשתי דאפילו משום אמירה לחוד אתא לעכוביניהו ולא משום נטילת ידים והני תרווייהו משמיה דרב. הא פירש לה רבינו אלפסי ז"ל התם דאיתסר לכו למשתי בלא ברכת היין קאמר. וכיון דכן מוטב הוא שיברך ברכת המזון ויברך על הכוס ברכת היין והדר שותה כרצונו יותר משישתה עכשיו ויברך ברכת היין והדר הן צריכין לברך ברכת היין על הכוס של ברכת המזון. וא"ת אמאי לא חשיב ארבע תכיפות דהא איכא אחריתי דהיינו תיכף לנטילה סעודה כבית הלל. וי"ל דלא מני אלא הני דילפינן להו מקראי בירושלמי, תכף לסמיכה שחיטה דכתיב וסמך ידו וסמך ליה ושחט, תכף לגאולה תפילה דכתיב ה' צורי וגואלי וסמך ליה יענך ה' ביום צרה שהוא תפלה, תכף לנטילת ידים ברכה דכתיב שאו ידיכם קודש וברכו את ה'. אי נמי משום דלא דמיא להנך תלת משום שאינו רשאי להפסיק כלל אבל בין נטילת ידים לסעודה אם רצה לשתות ישתה:

### **חדושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין**

רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב נתן בתר דגמור סעודתייהו שדו להו מידי קמיהו ויתבי ואכלי. פי' ודאי הני דאכלי מברכי הוו דהא אמרינן דגמור סעודתייהו והוו להו הני דברים הבאים לאחר הסעודה ושלא מחמת הסעודה דטעונין ברכה כדאיתא לעיל. אמר ליה לא סבר לה מר גמר אסור לאכול. פי' ואפי' בברכה לפי שהוקבע לברכת המזון וחייב לברך ברכת המזון תחלה.

אמר ליה סלק איתמר. כלומר סלק השלחן, ולית הלכתא הכי אלא כל שלא נטל ידיו לברכה מצי אכיל כדאמרינן בגמ'.

ולית הילכתא ככל הני שמעתתא. כלומר דגמר וסלק.

אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלש תכיפות הן תיכף לסמיכה שחיטה. פי' וסמך ושחט. תיכף לגאולה תפלה, תיכף לנטילת ידים ברכה. פי' לאו חיוביה לברוכי לאלתר אלא למימרא למיתסר ליה למיכל ולמשתי עד דמברך ברכת המזון, דהא קביל עליה לברוכי ברכת המזון, הא כל היכא דליכא נטילת ידים לא מתסר ליה (ו)למיכל ולמשתי משום ברכת מזונא, ואי משום דהוי נמלך, כד הדר אכיל סגי ליה במברך לפניו, והא דאמרינן בפסחים דאמר להו רב יבא סבא לתלמידי דרב משמיה דרב כיון דאמריתו הב ונברך אתסר לכו למשתי דאתי לעכוביניהו משום אמירה בלחוד ולא משום נטילת ידים ותרויהו משמי' דרב, הא פירש לה רבנו ז"ל התם דבלא ברכת היין קאמר, וכיון דכן מוטב ליברכו ברכת מזונא ומברכי אכסא ברכת היין והדר שתו אדנפשיהו בלא ברכת היין, ובלבד דלא הוי נמלך מכי שתו השתא ומברכי ברכת היין, והדר תו בעי לברוכי ברכת היין אכסא דברכת מזונא.

### **רמב"ם הלכות ברכות פרק ו הלכה כ**

צריך אדם לנגב את ידיו ואחר כך יאכל וכל האוכל בלא ניגוב ידים כאוכל לחם טמא, וכל הנוטל ידיו באחרונה מנגב ואח"כ מברך ותכף לנטילת ידים ברכת המזון לא יפסיק ביניהם ע בדבר אחר אפילו לשתות מים אחר שנוטל ידיו באחרונה אסור עד שיברך ברכת המזון.

### **רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן לא**

לא רבה ור' זירא איקלעו לבי ריש גלותא וכו' עד אמר ליה אנן אתכא דריש גלותא סמכינן<sup>(ט)</sup> מכאן משמע שהיו רגילים להגביה השלחן קודם בה"מ לאפוקי מהנהו<sup>(ט)</sup> שמקפידים להסיר הלחם מעל השולחן קודם בה"מ מיהו אין ראייה משם כי היו להם שולחנות קטנים וכל אחד שולחן לפניו ולא היו מסירין השולחן מלפני המברך אבל אנו דאוכלין על שולחן א'<sup>(ט)</sup> אין לסלק המפות והלחם עד אחר ברכת המזון ויש מקומות שנוהגים שלוקחין הבשר והלחם ומניחים אותו לפני המברך. ולית הלכתא הכי אלא כ"ז שלא נטל ידיו לברכה יכול לאכול דאמרי' ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב<sup>(ט)</sup> שלש תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לגאולה תפלה תכף לנטילת ידים ברכה<sup>צ</sup> ואי אמר הב לן ונברך כנטל ידיו דמי<sup>(ק)</sup> לפרש"י ולפרשב"ם ז"ל שפירשו כיון דאמריתו הב לן ונברך אסור לכו למשתי<sup>צ</sup> עד דמברכיתו ברכת המזון<sup>(ק)</sup> ויש מחלקין בין שתיה לאכילה<sup>צ</sup> ולא מסתבר:

### **רש"י מסכת פסחים דף קג עמוד ב ד"ה כיון דאמריתו**

כיון דאמריתו הב<sup>(א)</sup> וניברך - ברכת המזון, אסחיתו דעתיכו משתיה, ואסור למישתי עד לאחר ברכת המזון, אלמא, ברכת המזון אסוחי דעתא הוא וצריך לחזור ולברך.

### ר"ף מסכת פסחים דף כא עמוד א

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב אחא בר רבא אמימר בריך על כל כסא וכסא מר זוטרא בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא רב אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך ואמר רב אחא בריה דרבא ואנן כמאן נעביד אמימר אמר אנא נמלך אנא ומר זוטרא אמר אנא דעבדי כתלמידי דרב דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא הוה קאי עלייהו רב יבא סבא אמרו ליה הב ונברוך ולבסוף אמרו ליה הב ונשתי אמר להו הכי אמר רב כיון דאמריתו הב ונברוך איתסר לכו <sup>x</sup> למישתי פי' משום דקא עקרי דעתייהו ממשתיא הילכך אי בעי למהדר ומשתי צריכי ברוכי בפה"ג

### רש"י מסכת חולין דף פו עמוד ב ד"ה כיון דאמר

כיון דאמר הב ליברוך - גליא בדעתיה דגמרה סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאין מצטרפת לסעודה ראשונה.

### תוספות מסכת פסחים דף קא עמוד ב ד"ה כשהן יוצאין

כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כו' - משמע היכא דאיכא היסח הדעת לא סגי שיברך ברכת המוציא אלא צריך שיברך ברכת המזון וא"כ הא דאמר לקמן (דף קג:) כיון דאמר הב ונברוך איתסר לכו למישתי היינו עד שיברך ברהמ"ז וכן משמע בכיצד מברכין (ברכות דף מב) דקאמר רבה ורבי זירא הוו אכלי סליקו תכא מקמייהו אייתי להו ריסתנא רבה אכל ורבי זירא לא אכל א"ל לא סבר לה מר סילק אסור מלאכול א"ל אנא אתכא דריש גלותא סמיכנא והשתא אם לא היה צריך לברך בהמ"ז למה לא אכל ויש לדחות דאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה לו טורח ליטול ידיו ולברך המוציא והא דקאמר הכא טעונין ברכה למפרע היינו משום שמא ישוהו מלחזור עד שירעבו ואז לא יוכלו לברך ברהמ"ז כדאמר באלו דברים (שם דף נא:) ומיהו אם יצאו ולא בירכו למפרע כשיחזרו לא יברכו רק ברכת המוציא ותדע דאם לעולם טעונין ברכה למפרע אמאי איצטריך לאשמעינן כשהן חוזרין דמברכין ברכה לכתחלה פשיטא כיון דלעולם מברכין למפרע והא דאמר בשמעתין שינוי מקום צריך לברך היינו לפניו ולא למפרע וכן פירש רשב"ם ור"ח לקמן (ד' קג:) איתסר לכו למישתי עד דברכיתו בפה"ג ואף על פי שלא היה יודע אם רוצים לשתות בלא ברכה מ"מ היה מורה להם שלא ישתו בלא ברכה וכן נראה עיקר דהא בפ' כל הבשר (חולין דף קז:) אמר השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לפי שמסיח דעתו ולא משמע שיצטרך בכל פעם לברך ברכת המזון ועוד דלקמן גבי חד בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא בפה"ג ומייתי ראייה מהב ונברוך דאסור למישתי עד שיברך ואי בפה"ג מייתי שפיר אבל אי אסור למישתי עד שיברך ברהמ"ז מנא ליה דאחר ברכת המזון יצטרך לברך בפה"ג אף על פי שיש לדחות דמוכח שפיר דאי אחר ברהמ"ז אין מברך בפה"ג דלא הוי הפסק בהב ונברוך אמאי אתסר למישתי אבל לא משמע הכי מדלא פי' עד דברכיתו ברכת המזון ובפה"ג וסברא הוא כיון דהב ונברוך הוי הפסק כאילו כבר בירכו סגי בברכת בפה"ג כמו אחר ברהמ"ז והא דתניא בתוספתא דברכות בעל הבית שהיה מיסב ואוכל קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך כו' הפליג צריך ברכה למפרע וכשהוא חוזר צריך ברכה לכתחלה לאו כשחזר טעון ברכה למפרע אלא כשרוצה לצאת ומיירי שקראו להפליג ומברך שמא ישוהו כדפרי' ותדע דאמר בפ"ג דיומא (ד' ל.) דיבר עם חבירו והפליג טעון נטילת ידים ומשמע דה"ה ברכת המוציא אבל ברהמ"ז לא קאמר דצריך ומיירי שלא ידע מתחלה שיפליג ואין הלכה כאותן ברייתות אלא אפילו ברכה לכתחלה לא צריך דקי"ל כרב חסדא דאמר לקיבעי' קמא הדר והנהו ברייתות וההיא דתוספתא אתו כרבי יהודה.

### תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קג עמוד א

דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא, קאי עלייהו רב יבא סבא. אמרו ליה: הב לן ונברוך. לסוף אמרו ליה: הב לן ונישתי. אמר להו, הכי אמר רב: כיון דאמריתו הב לן ונברוך - איתסרא לכו למישתי. מאי טעמא - דאסחיתו דעתיכו.

### רבינו יונה מסכת ברכות דף ל עמוד א

אלא כ"ז שלא נטל ידיו לברכה מצי אכיל ואף על פי שלענין יין כיון שסילק דעתו מלאכול ואמר (פסחים קג ב) הב לן ונברוך אסור לו לשתות עד שיברך לענין הפת אינו כן אלא אף על פי שסילק דעתו מלאכול ואפי' סילקו השלחן אם רצה לחזור לאכילתו א"צ לברך פעם אחרת שכל שלא נטל ידיו לברך לא נסתלק לגמרי מאכילת הפת ואחר שנטל ידיו אין לו לשתות ואפי' בברכה שכיון שנטל ידיו יש לו לברך דתכף לנט"י ברכה. מפי מורי הרב נר"ו:

## שלטי הגבורים מסכת ברכות דף ל עמוד א

ב מיי' וטור השוו נטל ידיו והב לן ונברך כולו כחדא דבתרוייהו מתסר לאכול ולשתות ורבינו מחלק ונראה טעם רבינו משום דלעולם נוטלין לידים תחלה לצורך ברכה ואח"כ אומר הב לן ונברך הלכך היכא דלא אמר הב לן ונברך אכתי לא סליק דעתיה משתיה אלא מאכילה דשייך בה נקיות:

## רמב"ם הלכות ברכות פרק ד הלכה ז

גמר בלבו מלאכול או מלשתות ואח"כ נמלך לאכול או לשתות אף ע"פ שלא שינה מקומו חוזר ומברך, ואם לא גמר בלבו אלא דעתו לחזור לאכול ולשתות אפילו פסק כל היום כולו אינו צריך לברך שנית. +/השגת הראב"ד/ גמר בלבו מלאכול או מלשתות כו' עד לברך שנית. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ לא אמרו לענין אכילה אלא לענין שתיה בלבד, אבל לענין אכילה לא היא הפסקה אלא במים אחרונים או בשינה או בנמנום עכ"ל.+

## כסף משנה הלכות ברכות פרק ד הלכה ז

[ז] גמר בלבו וכו'. זהו נמלך שאמרו שקובע ברכה לעצמו כלומר לפניו דוקא והכי דייק לשון רבינו שכתב חוזר ומברך ולא כתב מברך למפרע, ובפרק ע"פ (פסחים ק"ג:) אמרינן דאמימר בריך אכל כסא וכסא משום דאמר נמלך אנא, ובפרק כל הבשר (חולין ק"ז:) א"ר זירא א"ר השמש מברך על כל כוס וכוס לפי שבכל כוס הוא נמלך ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה ור' יוחנן אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה ואמר רב פפא דלא פליגי הא דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב ופירש"י אי איכא אדם חשוב שבטוח השמש שיתנו לו לחם כל הצורך למדנו מכאן שאין חילוק בין אכילה לשתיה כל שהוא נמלך בעי ברכה לפניו:

וכתב הראב"ד ז"ל לא אמרו לענין אכילה וכו' בנמנום עכ"ל. דעתו ז"ל דלא אמרינן טעמא דנמלך אלא בשתייה אבל לא באכילה ויש ראייה לדבריו מדאמרינן בפ' כיצד מברכין (ברכות מ"ב:) דאמר ליה רב הונא בר נתן לרב פפא לא ס"ל מר גמר אסור מלאכול א"ל סילק איתמר כלומר מותר לאכול עד שיסלקו האוכל מעל השלחן ואמרינן תו בגמרא דרבי זירא ורבה איקלעו לבי ר"ג לבתר דסליקו תכא מקמייהו שדרו להו דיסתנא מבי ר"ג רבה אכל רבי זירא לא אכל א"ל רבי זירא לרבה לא ס"ל מר סילק אסור לאכול א"ל אן אתכא דר"ג סמכינן כלומר ואין סילקנו סילוק דאדעתא דידיה סמכינן אמר רב הרגיל בשמן שמן מעכבו. ואסיקנא ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב תיכף לנט"י ברכה ופירש"י אין קיום הסעודה תלוי לא בגמר ולא בסילוק אלא במים אחרונים שכל זמן שלא נטל מים אחרונים מותר לאכול ומשנטל אסור וכ"כ הרי"ף וא"כ הא בהדיא דלהפסק אכילה בעינן מים אחרונים והא דאמר רבי יוחנן דמברך על כל פרוסה ופרוסה י"ל שמש שאני שאין לו קביעות אבל מי שיושב לאכול אף על פי שגמר בלבו מלאכול אינו צריך לחזור ולברך. ומ"ש או בשינה וכו'. נראה שלמד כן ממתני' דסוף פסחים (דף ק"כ) ישנו מקצתם יאכלו כולם לא יאכלו רבי יוסי אומר נתנמנומו יאכלו נרדמו לא יאכלו. וליישוב זה י"ל דרבינו לא גריס ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא ה"ג ולית הלכתא אלא כי הא דאמר רב חייא וכו' וקאי אמאי דאמר רב אשי הרגיל בשמן שמן מעכבו כלומר מלומר ברכה ואסיקנא דאין שמן מעכבו אלא נט"י היא שמעכבת כדאמר רב חייא תיכף לנטילת ידיים ברכה וכיון דאהא דאמרינן סילק איתמר אמרינן אן אתכא דר"ג סמכינן שמעינן שאין הדבר תלוי בגמר סעודתו או אפילו בסילק השלחן מלפניו אלא הכל תלוי בגמר הדעת שאם גמר בלבו שלא לאכול אסור כלומר עד שיברך לפניו וכל שלא גמר בדעתו שלא לאכול אוכל והולך כנ"ל. ויש הכרח לגירסא זו דאילו לרש"י והרי"ף היכי אסיקנא עד שיטול ידיו אוכל והולך הא אפילו לא נטל ידיו כיון שאמרו הב לן ונברך איתסר להו למשתי כדאמרינן בפרק ע"פ ולא אשכחן דרש"י והרי"ף ליפלגו בין אכילה לשתיה:

## מגדל עוז הלכות ברכות פרק ד

\* פירוש על הפרק/הסימן כולו (הפירוש אינו מתייחס בהכרח לפסוק/סעיף וכדו' שממנו הגעת).

## מגדל עוז הלכות ברכות פרק ד

ואח"כ נמלך לאכול או לשתות אף על פי שלא שינה מקומו חוזר ומברך כו' עד לברך שנית. פרק כיצד מברכין שם: כתב הראב"ד ז"ל לא אמרו וכו' או בנמנום עכ"ל:

ואני אומר כי הראב"ד ז"ל סמך אהיהא דר"פ ערבי פסחים גבי עובדא דרב ברונא דאסיקנא כיון דאמרינו הב ונברך איתסר לנו למישתי בלא ברכה וסובר רבינו ז"ל דוקא שתיה ולא אכילה ואנחנו לא כן קבלנו מפי רבותינו בעלי התוספות ז"ל אלא אכילה ושתיה אחת היא לגבי היסח הדעת וכן כתב הרב רבי אליעזר ממי"ץ ז"ל בשיטתו ומשוי' להו כהדדי מסוגיין דפרק שלשה שאכלו במעשה דשמעון בן שטח עם ינאי המלך ויש לי ראייה מפרק כיצד מברכין דגרסינן רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא בתר דסליקו תכא מקמייהו שדרו להו דיסתנא מבי ריש גלותא רבה אכל רבי זירא לא אכל אמר ליה לא סבר ליה מר סילק אסור מלאכול אמר ליה אן אתכא דריש גלותא סמכינן אלמא אכילה נמי בגמר דהיסח

הדעת תליא וכן הסכים ר"י הזקן בעל התוספות ז"ל ואמר כי בזמן הזה בעל הבית הוא חשוב אצלינו כמו ריש גלותא אצלם ועליו אנו סומכין וכיון שאמר בעל הבית הב ונברך אסור לאכול בלא ברכה וכל רבותינו בעלי התוספות ז"ל הבאים אחריו כן הסכימו וגם רבינו חננאל והרב רבינו משה מקוצי ז"ל. אמנם ר"י אלפס ז"ל הסכים כדברי הראב"ד ז"ל מדאסיקנא סוף שמעתין ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלש תכיפות הן תיכף לסמיכה שחיטה תיכף לגאולה תפלה תיכף לנטילת ידיים ברכה ומהדר לה אפילו אסילק ואגמר דלא הוי היסח עד דאיכא נטילת מים אחרונים. ורבינו יהודה ז"ל עמד בשיטת רבותינו בעלי התוס' ז"ל וקיבל כירושלמי דקא מסיק לה לאשמועינן דאין סיכת שמן מעכב בידיים ועל זאת נאמרה מילתא דרב גבי מים אחרונים אמנם תרדמה ונמנום לא ראינו ולא שמענו להם בענין אכילה אלא לענין מצה בלבד. ותו בין לפירוש רש"י ובעלי שיטה זו איתסר לנו למשתי בלא ברכה כלומר בלא ברכת המזון ולפירוש רשב"ם ורבותינו בעלי התוספות ור"מ ז"ל נפרש כאן בלא ברכה כלומר ברכה ראשונה שהיא ברכת הנהנין ובההיא דפסחים ברכת המזון ובסמוך ברינא לה בס"ד. ולדעתי לשון ר"מ ז"ל צח וכולל הרבה בקצרה שכתב גמר בלבו וגמר הלב הוא היסח הדעת אמיתי יותר מגמר שר"ל גמר סעודתו ויותר מסילוק שרוצה לומר סילק השולחן שלפניו ויותר ממשיחת השמן לידיים אפילו למי שרגיל בו והוא כמו נטילה אחרונה לנוהגים בה שהוא תכף לברכה וכמו הב ונברך דבעל הבית וריש גלותא וכן לשון דחוזר ומברך שכתב בכאן משמע ברכה ראשונה של הנהנין כבעלי שיטתן של רבותינו ז"ל וכד"ן:

היו שותין וכו' אינם צריכין לחזור ולברך. פרק ערבי פסחים (דף ק"ו):

כתב הראב"ד ז"ל עירובי דברים יש כאן וכו' ואסור למישתי בלא ברכה:

ואני אומר הלכות קבועות ופסוקות שנה ומנה כאן והנני מבאר אותן אחת לאחת בס"ד:

מה שאמר תחלה אם היו כו' עד יקדשו זהו כמעשה דרב ברונא פרק כיסוי הדם וריש ערבי פסחים ומשום היסח הדעת כמו שכתבתי בסמוך וכדמסיק לה התם במכילתין. ומה שאמר ואם רצו לחזור ולשתות כו' עד ואחר כך ישתו זהו כדאמרינן בההוא עובדא הדר אמרו ליה הב לן ונישתי אמר להו רב ייבא סבא כיון דאמריתו הב ונברך איתסר לנו למישתי ופירשו לה רבואתא קמאי ז"ל משום דהויה הפסקה וכדאסיקנא פרק כיסוי הדם משום דמשתייא וברוכי כהדדי לא איפשר ומיהו אי בעי למישתי בתר דברך ברכת המזון או מקמי דברך אף על גב דלאו שפיר עביד צריך לברך עליה בתחלה ברכת הנהנין וכן הביא דבריהם ר"י אלפס ז"ל פרק ערבי פסחים גמרא מתניתין דלא יפחתו לו מארבע כוסות של יין. ומה שאמר שאם אמרו בואו ונבדיל אין צריכין לחזור ולברך זהו מעובדא דלקמן סוף ההיא שמעתא דגרסינן רב חנניא בר שלמיא ותלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא והוה קאי עילוייהו רב המנונא סבא אמרו ליה זיל חזי אי קדיש יומא נפסוק ונקבעיה לשבתא אמר להו לא צריכיתו שבתא היא דקבעה אנפשה הכי אמר רב כשם שהשבת קובעת למעשר כך קובעת לקידוש סבור מינה כשם שקובעת לקידוש כך קובעת להבדלה אמר להו רב עמרם הכי אמר רב להבדלה אינה קובעת והני מילי דקבעי וקאכלי ואתו מעיקרא אבל אתחולי לא מתחלינן ע"כ. למדנו דהיכא דקבעו מעיקרא כגון אלו שאמרנו כי השבת קובעת בכניסתה מפני שהשבת חשוב וגם קובע למעשר מתוך חשיבותו וגמרינן מינה דכי אמור לקדושי קידוש שבת כמו לברוכי הוא וחשיבא הפסקה והיסח הדעת ואסור למישתי אבל ביציאת שבת דהיינו הבדלה לא חשיב למיהו היסח הדעת והפסקה דליתסר למישתי דהא דבר של חול הוא ומילתא דחול לא חשיבא ולא מידי ואף על גב דפירושא דהא סוגיא בענינים אחרים פירשוה למדנו ממנה זה בלא ספק וגם אתה תראה בעיניך אם תדקדק בפירושיה וסוגיותיה. ומה שכתב הראב"ד ז"ל אף על פי שלא אמרו כו' כבר כתבו ר"מ ז"ל פרק כ"ט מהלכות שבת. ומה שחלק עליו בהבדלה יש לו פנים בהלכה אמנם דברי ר"מ ז"ל אין בהם עירוב אלא כל טוב כמו שכתבתי שם בראיות בס"ד וכד"ן ואף כי אלו ואלו דברי אלהים חיים הם:

היו מסובין כו' עד לחזור ולברך. פרק הרואה (דף נ"ט) וריש ערבי פסחים (דף ק"א):

נטל אוכל ובירך כו' עד נתכוון לכתחלה. בירושלמי דפרק כיצד מברכין:

דברים הבאים בתוך הסעודה כו' עד סוף הפרק. פרק כיצד מברכין (דף מ"א):

### **רמב"ם הלכות ברכות פרק ד הלכה ח**

היו שותין ואמרו בואו ונברך ברכת המזון או בואו ונקדש קידוש היום נאסר עליהם לשתות עד שיברכו או יקדשו, ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיברכו או יקדשו אף ע"פ שאינם רשאים צריכים לחזור ולברך תחלה בורא פרי הגפן ואח"כ ישתו, אבל אם אמרו בואו ונבדיל אין צריכין לחזור ולברך. +

### **כסף משנה הלכות ברכות פרק ד הלכה ח**

ונ"ל דרבינו שכתב נאסר לשתות לאו דוקא אלא לשון הגמרא הוא שהעתיק וה"ה דאסור לאכול ולרבותא נקט לשתות דלא מיבעיא לאכול שהוא קבע דאסור אלא אפילו לשתות שאינו כ"כ קבע ונימא דמצטרף לסעודה דמילתא דעראי לא אסח דעתיה קמ"ל, ואף על פי שלעיל בסמוך גבי גמר בלבו מלאכול או מלשתות ואח"כ נמלך כתב חוזר ומברך דמשמע שרשאי הוא לאכול או לשתות ובלבד שיברך כי אמרו הב לן ונברך חמיר טפי דהוי כאילו כבר התחילו לברך:

